

Setembre cultural | | Actualitzat el 28/04/2023 a les 14:13

Zona adobera de Vic: «Que no hi hagi res a fer no vol dir que no s'hagi de fer res»

Crònica de la jornada al voltant del procés de participació de la zona adobera de Vic | L'àgora de debat es va estendre durant tot el dia, amb participació de representants de diferents àmbits i col·lectius, i des d'una vessant més crítica, de Manuel Delgado i Jordi Oliveras

L'Àgora, durant la intervenció de Jordi Lafont. Amb ell, entre altres, Jordi Sala, Arnau Musach, Jordi Lafon, Jordi Oliveras, Luccia, Manuel Delgado, Marcel Pujols, Oriol Sauleda, Ferran Blancafort, Oriol Picas i Alan Costa | Dolors Codina

El passat 25 de març es va fer una jornada al voltant del procés participatiu que ha iniciat l'Ajuntament de Vic sobre el futur del barri de les Adoberies, el primer bé cultural declarat d'interès nacional en la categoria de zona d'interès etnològic de Catalunya, gràcies en gran part a l'empenta i a les iniciatives de la societat civil engegades al voltant de l'any 2000.

Així com el barri de les Adoberies té unes característiques arquitectòniques que traspuen artesania i tradició, la del dia 25 de març va ser una jornada pensada des de la mirada de l'artesà, feta a mida i amb cura, on totes les peces formaven un gran trencaclosques i alhora mantenien la seva essència individual. Al matí es va condicionar l'espai del solar, després es va fer un dinar popular que va superar les expectatives d'aforament i per ajudar a pair vam poder escoltar la ironia feta cançó d'en Joan Colomo, que va tocar al solar de La Clota sortejant el vent que va aparèixer *contra todo pronóstico* a fer-nos una mica la guitza. Després, en un segon escenari, vam fruit amb la intervenció musical dels Carpa Negra, improvisació de sons de guitarra i bateria postroquers, enfiladissos com una heura, i paraules com temples etzibades per Oriol Sauleda. Sauleda ja havia trencat el gel amb les seves proclames, doncs, i ara només calia engegar l'espai de l'àgora? que vam ajudar a muntar entre els assistents, col·locant uns bancs de fusta que l'equip de Makea tu vida va fer per a aquesta ocasió i per a totes les que vindran? amb una pila d'elements dispersos reunits per una causa: somiar, fer conxorxa, explicar, i potser concretar alguna idea sobre el futur de les Adoberies. Sauleda, mestre de cerimònies, va compassar amb la seva

transcendental desimboltura els diferents personatges relacionats amb el procés participatiu: membres de l'ajuntament o d'institucions diverses, habitants i veïns de la zona, propietaris, activistes, arquitectes, acadèmics i pensadors de diferents àmbits.

Actuació de la secció de cordes i percussió de la Riu Mèder Ensemble Foto: Dolors Codina

Entenent que l'espai públic, com a tal, és un lloc permeable on es creuen intencions institucionals, ciutadanes, artístiques, creatives i comunitàries, l'espai de l'àgora va significar una confluència de mirades diverses, sense entrar en gaires debats ni solucions definitives, sinó que va servir per dibuixar un mapa conjunt del que podria significar la intenció de generar aquest procés d'arrelament, d'identificació i de pertinença per part de la ciutadania com a col·lectiu, a través de la participació i el diàleg, intentant salvaguardar també una part d'autogestió, per tal de contribuir en una reformulació de l'espai públic de manera realment democràtica, si és que aquest mot encara té sentit.

Va ser essencialment una trobada comunitària on es va parlar del passat, del present ?i del «mentrestant», com deien els membres del col·lectiu La Clota, caps pensants de tot el sarau? i dels possibles futurs de les Adoberies, integrant una àmplia varietat d'agents implicats o interessats a preservar l'essència d'aquest barri i vetllar perquè la reconstrucció que s'hi ha començat a dur a terme no deixi al marge el seu passat pel·leter ni el seu carisma, integri les necessitats i sensibilitats veïnals i ciutadanes i mantingui l'equilibri entre tots aquests factors per tal que les Adoberies no es converteixin en una nova zona gentrificada, amb la conseqüent apujada de lloguers, monocultius comercials, expulsió del veïnat i altres conseqüències nefastes que sovint generen els processos de rehabilitació de certs barris, zones o paisatges anteriorment associats a buits entre infraestructures, territoris expectants o, simplement, abandonats.

L'àgora

En la primera part de l'àgora es va donar veu a ajuntament i institucions. Jordi Lafon, que havia comissariat la jornada, va ser el primer a parlar i va posar en context la reivindicació veïnal i col·lectiva de l'espai de les Adoberies, la creació de La Clota i el fet que l'Ajuntament agafés el relleu en un moment donat per acompanyar aquest procés de diàleg amb una forta presència de la participació ciutadana. Segons ell, «les Adoberies ja estan en procés de salvació i tot això forma part d'un pla estratègic de ciutat i també cal donar valor al riu». Té clar que és la societat civil qui ha de decidir què en vol fer, d'aquest espai, i que des de l'Ajuntament han de poder

instrumentar-ho.

Oriol Picas, director del Museu Episcopal de Vic, va explicar que l'Ajuntament ja ha comprat uns quants solars, però ara toca dialogar amb el privat i trobar maneres d'incentivar-lo i d'orientar-lo. També cal tenir en compte que no tots els usos que es podrien donar a les Adoberies serien compatibles entre si o amb el veïnat: per exemple s'hauria d'estudiar si s'hi poden fer activitats nocturnes o que interfereixin d'alguna manera amb la vida veïnal. Un dels propietaris d'una adoberia que va participar en l'àgora proposava de fer cases-taller, per tal que al barri hi visqui gent, però també hi treballin, de manera que es cuidi l'esfera més quotidiana i també la social.

Oriol Sauleda conduint l'Àgora Foto: Imma Jutglar

Més enllà de les particularitats de la zona de les Adoberies, diversos participants van subratllar la presència del riu. Ferran Blancafort, arquitecte molt vinculat a l'ACVIC, va llançar la pregunta de com s'hauria de fer la integració de la contemporaneïtat d'unes edificacions que han perdut el seu ús i va donar importància al riu com a eix vertebrador. «El lloc de les Adoberies és fascinant, et transporta al passat. L'experiència és molt real, el lloc és de veritat, però el món que evoca ha desaparegut. Només es conserva el que es repeteix. I aquí ja no es repeteix l'adoberia, però sí que es repeteix la presència del riu».

Luccia, de Makea tu vida, col·lectiu que treballa en projectes de codisseny i construcció col·lectiva en comunitats, en general sempre a l'espai públic, també va subratllar el protagonisme del riu com a element a integrar en futur mobiliari o altres elements arquitectònics, efímers o perennes, i va donar importància al fet de construir col·lectivament, «perquè has fet una cosa per a la teva ciutat i és més fàcil sentir-t'hi implicat o vinculat, sentir-te part de l'espai».

Per la seva banda, veus representants de la Universitat van parlar sobretot d'innovació, de Vic com a referent estatal i fins i tot europeu, van parlar de l'exemple del barri de Poblenou de Barcelona i de resultats «funcionals, que generin riquesa i ajudin a desenvolupar la ciutat i el país», en un procés que aglutini diferents agents: la participació social de la ciutadania; l'educativa, que és on entraria la Universitat de Vic; la pública, que seria l'Ajuntament de Vic, i la participació privada. Van puntualitzar que en parlar de riquesa es referien a riquesa del coneixement i de la innovació, creant centres d'innovació, cohabitatge o habitatge social, i també una mobilitat sostenible, que miri de cara al futur.

En un moment donat, un veí de la zona va voler deixar clar que el que passa per Vic no és un riu sinó una riera; si llegim entre línies entenem que hem de ser humils, ser conscients de les pròpies limitacions i no caure en deliris de grandesa.

Ambient a La Clota durant la intervenció de Joan Colomo Foto: Imma Jutglar

Després d'aquesta intervenció espontània vam sentir les veus més vinculades amb l'experiència de l'activisme, els moviments veïnals i l'autoorganització, com Alan Costa, del moviment Salvem Les Adoberies, o Arnau Musach i Marcel Pujols, membres fundadors de La Clota.

Costa va explicar els inicis dels moviments reivindicatius per salvar la zona adobera. Va ser quan Maulets Osona, als anys 2000, van engegar un moviment que es deia «Les arrels no neixen del ciment», i van voler obrir-lo a la ciutadania i implicar diferents agents de la ciutat en aquesta lluita, i sobretot fer valdre el patrimoni de la ciutat i posar en evidència «aquella bogeria que hi havia als anys 2000, de construcció i construcció sense cap mena de respecte pel patrimoni». Van

fer una aturada simbòlica de les obres de destrucció del barri, això va fer visibilitzar el problema i que des de les institucions es comencessin a moure.

D'altra banda, el 2007 va petar la bombolla immobiliària i l'interès econòmic que hi havia en tot aquest barri es va desinflar. Tenen la sensació d'haver-ho aconseguit, perquè realment avui ja és impensable que es duguin a terme els plans inicials previs als moviments veïnals, per exemple la rambla del Bisbat ja és una zona de vianants, o sigui que com a vial de sortida ja és inimaginable, i Can Macara es convertirà en un parc, quan estava previst fer-hi un munt d'habitatges, però d'altra banda, diu, han passat 15 anys des del 2007 i tot està si fa no fa igual. Tot i això, Costa es manifestava content perquè comencen a passar coses i sobretot perquè es vol tenir en compte la participació ciutadana per prendre decisions.

Hi ha una sensació força generalitzada d'esperança, de tirar endavant un projecte comunitari i participatiu, i sembla que des de les institucions es vol vetllar perquè la participació ciutadana realment incideixi en el resultat final de tot el procés i que no sigui una mera feina prèvia per a facilitar el camí als qui acabin prenent les decisions més rellevants. També hi ha algunes veus, tot i que potser no precisament les més institucionals, que volen vetllar perquè en aquest procés de reviscolament del barri no es caigui en la gentrificació, l'expulsió del veïnat, i perquè es puguin mantenir en certa manera les activitats autogestionades o no subjectes a ens ni capital externs, tal com ha fet el col·lectiu La Clota fins ara, amb les 114 activitats que han organitzat durant els últims sis anys, construint aquest «mentrestant», que és un espai temporal però també físic, un solar en pausa que mentre espera una nova vida ja en té una de més efímera però no per això menys important.

Actuació inesperada de Carpa Negra Foto: Dolors Codina

Els de La Clota van començar arrancant les males herbes d'un solar i han acabat fent-hi concerts i altres activitats, ajuntant gent, transformant, remouent coses, «ja no enxarxant sinó fomentant el desordre, que és el que naturalment hauria de passar a l'espai públic», donant vida a espais oblidats i demostrant que es poden fer coses «sense constreyniments institucionals, amb espontaneïtat i de manera autoorganitzada», lluitant contra la precarietat i la preocupació que tot això implica a còpia d'il·lusió, força i suport mutu, fins que, l'any 2020, per diversos motius (desavinences amb alguns veïns, propietaris o situacions pandèmiques) van aturar l'activitat al solar. Tot i que van emprendre altres vies per continuar actius i fent feina de base per combatre, com a agents participants i no pas espectadors, i a través d'accions comunitàries com aquesta,

l'individualisme exacerbant i alienant a què empeny a vegades el sistema en què vivim. Ara que el solar ha canviat de mans i és de l'Ajuntament, el futur és incert però des de La Clota esperen poder ser-ne part i «continuar amb un peu a dintre, volem ser en el mentrestant però també en el després».

La intervenció de membres de la Comunalitat de Vic ?una iniciativa pública per crear una estructura d'ajuda mútua que cohesioni el Vic Sud, en reactivi l'economia i la redirigeixi cap a l'economia social i solidària i que doni valor als moviments autoorganitzats? va girar al voltant de la gestió comunitària de l'espai públic, de com democratitzar el bé comú i la cultura. Parteixen de moviments veïnals contra l'especulació immobiliària i també havien estat implicats amb La Clota en la lluita per l'espai públic. Afirment que per les Adoberies hi han passat molts moviments autoorganitzats que han donat vida a aquest espai durant tot aquest temps que aparentment no s'hi ha fet res des de l'administració, i que és des de l'autoorganització i des de la força ciutadana que el país tira endavant, i «sobretot amb la col·laboració de l'administració pública perquè no ho podem fer separats», per això proposen a La Clota continuar treballant des de la gestió públicocomunitària.

Intervenció de la Comunalitat de Vic a l'Àgora Foto: Imma Jutglar

Cal dir que la majoria de veus van agrair immensament la feina prèvia feta per part dels moviments veïnals i la gent de La Clota, tot i que en certs casos semblava que aquesta feina autogestionada fos només un punt de partida o els fonaments d'una cosa molt més grossa, «productiva», «generadora de riquesa» i «estratègica», quan, de fet, el que és palpable, real i viscut fins ara és tot el que s'ha anat fent de manera col·lectiva i autoorganitzada des de la ciutadania, al marge de la vènia (o control) institucional. Caldria trobar un equilibri per tal de

preservar la força i l'empenta ciutadana, però en general semblava que hi havia bona predisposició per part de la majoria d'agents en no deixar de tenir-la en compte, malgrat que no es parlés de cap iniciativa tangible. I precisament d'això es queixava un espontani que va intervenir per dir que no veia que res es traduís en idees concretes, que tot eren projectes. « Moltes conferències, moltes xerrades, moltes trobades així, en bancs dissenyats per a l'ocasió, però és que no veig que això porti enlloc. Estem absolutament igual ». Una visió pessimista que contrastava amb el « mentrestant », l'*hic et nunc*, que a vegades no valorem prou, enduts per la inèrcia que ens porta a esperar resultats més « productius », comptables i concrets, i a tenir expectatives sovint frustrants.

El vent i el fred d'última hora de la tarda van donar pas a les veus més crítiques, malgrat que Manuel Delgado consideri que l'expressió « pensament crític » és un pleonasma perquè no hi ha pensament si no és crític. En tot cas, Jordi Oliveras, activista cultural i fundador d'Indigestió, va dir que caldria anar amb peus de plom per no caure en massa formalismes i mantenir cert caos, desordre, que també és al que convida el carrer, com a plataforma de dissidències, conxorxes, encontres i desordres plens de vida. Oliveras va trencar una llança a favor del desordre que preconitzaven els de La Clota i de mantenir algun dels espais de les Adoberies sense ordenar, sense urbanitzar; s'hauria d'intentar preservar cert desordre, tot i ser conscient que « és una cosa difícil en un procés tan ordenador com és un procés participatiu ». També va dir que a vegades, quan es parla dels riscos de gentrificació des de la cultura, se'n fa un gra massa, culpabilitzant o responsabilitzant els espais de cultura com a antecedents de processos gentrificadors, però no està de més que des dels espais autogestionaris, comunals, culturals es tingui certa consciència de com poden ser utilitzats. « No pot ser que els moviments de reivindicació ciutadana i de recuperació dels espais siguin un antecedent per crear una atenció sobre un espai perquè després vinguin els rics a organitzar-los, no han de ser una mera palanca que després faciliti que vinguin els processos ordenadors ».

Finalment, va expressar certa disconformitat amb el fet de parlar en termes de generació de riquesa, encara que sigui des de l'economia social i solidària, no deixa de ser una visió mercantil i cal parar atenció a això perquè no és l'única via. « Hi ha d'haver alguna interpel·lació decreixentista i impugnar el discurs de generació de riquesa. A vegades, des d'espais comunitaris, tractem de defensar la nostra possibilitat de competir amb l'espai del mercat com a generadors de riquesa i potser hauríem d'anar amb compte amb aquest argument ».

Després d'Oliveras vam poder comptar amb la presència de Manuel Delgado, professor d'Antropologia especialitzat en Antropologia dels espais urbans i personalitat crítica amb el Model Barcelona. Ens va convidar a reflexionar al voltant dels conceptes « espai públic » versus « carrer », aclarint que el primer és un concepte molt difícil de definir. Es pot fer servir, sempre que defensem la idea d'espai públic com a espai realment de tothom en un sentit pràcticament il·limitat. Segons ell, tot l'espai hauria de ser públic però no ho és, i això és l'arrel de moltes de les problemàtiques que pateixen les ciutats actuals. És a dir, ell apostaria per socialitzar el sòl, perquè, com diu Henri Lefebvre, « en una societat capitalista no hi ha espai públic, tot l'espai és privat, directament o indirectament ». Delgado explicava que « tot l'espai està en mans del mercat i aquí és on hi ha el problema. I per això reformar és expulsar. Tots volem que això sigui millor, i que sigui realment compartible, social, un lloc de trobada, de creativitat, però tota aquesta gent que hi viu ara podrà continuar-hi vivint? », i va insistir que, tot i simpatitzar al cent per cent amb projectes com el de La Clota, el que s'hauria de fer abans de res és garantir que hi haurà algun tipus de control sobre el preu dels lloguers, tot i que afirmava que no s'hi pot fer res perquè l'última paraula la té el mercat.

Intervenció de Manuel Delgado a l'Àgora Foto: Cèlia Tort

També va parlar de la tercera via, una forma alimentada per una mena de «capitalisme benvolent» que convida la ciutadania a autogestionar-se i a «empoderar-se»? aquella paraula que certs sectors han posat tan de moda?, per tal de mantenir-la al marge: «Espavila, perquè no pensem fer absolutament res per tu!». És el capitalisme d'esquerres, que diu que el que hem de fer és autogestionar-nos i muntar-nos-ho pel nostre compte perquè és la prova que allò públic ha renunciat a la seva responsabilitat. «Però, compte, no podem viure en la ingenuïtat de pensar que podem canviar les coses únicament carregant el nostre cor de simpatia i d'amor a l'altre i generant espais *guais*, és el pitjor que ens pot passar, perquè això és bàsicament emmascarar l'evidència que aquí hi ha un gran problema de fons, que és el capitalisme, t'hi posis com t'hi posis». El socialisme no creu en el bé comú. Creu en el bé públic. Allò comú és la tercera via, una forma caritativa de capitalisme. Va remarcar que cal tenir sempre viu l'esperit crític i no estar contents per força ni conformar-nos amb menys.

Resumint una mica el fil de les veus més crítiques, doncs, caldria vetllar perquè l'idealisme, la il·lusió desinteressada, la força col·lectiva que no vol deixar morir aquestes zones no entri en col·lisió amb la «bulímia capitalista»? en paraules de Delgado? ja que sempre hi ha el perill latent que la balança es decanti cap a una visió merament mercantilista, enfocada més a la solvència, a la generació d'ingressos derivats per exemple del turisme o d'activitats no especialment enfocades al conjunt de la ciutadania, i que es tergiversi la idea d'ús comunitari de l'espai públic. La reconstrucció d'un barri no ha d'obeir només les lògiques del mercat sinó que les persones veïnes hi haurien de continuar participant de manera activa i determinant, generant una relació simbiòtica i no parasitària per cap de les parts, en un ecosistema humà i relacional que, lluny d'homogeneïtzar-se i assemblar-se a qualsevol centre de qualsevol ciutat europea, en preservi la identitat sense que d'altra banda caigui en comportaments elitistes. L'estira-i-arronsa etern entre els privats i els

ciutadans per la reapropiació de l'espai públic.

Sauleda, com qui no vol la cosa però sospitem que en cap cas de manera gratuïta, va fer referència als «no-llocs», en un moment en què el micro va deixar de funcionar i es va crear un silenci estrany, una pausa inesperada que va durar pocs segons, però que ens va servir d'imatge per visualitzar, per contraposició, el que es feia allà aquell dia, en l'ara i l'aquí: una ocupació o reapropiació de l'espai públic per convertir un solar o un lloc de ningú (no seria un «no-lloc» en el sentit més estricte del concepte antropològic) en un lloc de tots, un espai d'intercanvi d'idees, de fluxos, de generació comunitària, i omplir-lo de vida momentàniament, una mena de T.A.Z. («Zona Temporalment Autònoma», la tàctica sociopolítica de crear espais temporals que esquiven les estructures formals de control social) però amb un llarg recorregut d'intervencions col·lectives, sobretot gràcies a La Clota i a tota la gent que els ha fet costat participant en les seves activitats. Un «lloc altre» que funciona com un parèntesi i que inquieta, remou (al revés de la utopia, que consola).

Joan Colomo en plena actuació Foto: Cèlia Tort

Remoure coses perquè passin coses, ajuntar gent diversa perquè a través de cada individualitat es creï un tot col·lectiu, tal com passa amb la interpretació de la peça *In C*, de Terry Riley, que estava programada per fer-se al solar de La Clota al 2020, però es va haver de canviar d'espai per motius diversos i que, finalment, tres anys més tard, la Riu Méder Ensemble va poder tocar a l'espai adober per concloure la jornada que ens ocupa. L'*In C* és tota una declaració d'intencions socials i polítiques, on cada músic, cada veu és important i avança lliurement (a partir d'un conjunt de normes senzilles escrites per Riley), però en tot moment sent conscient que és part d'un tot, d'una comunitat que fa possible que la peça evolucioni i prengui consistència a partir de

l'aportació individual de cadascun dels participants. Com escrivia Edi Pou fa temps en un article, «és un exercici d'autoorganització sense direcció jeràrquica, on la riquesa del conjunt preval per sobre de la interpretació individual i ens fa reflexionar al voltant dels rols de l'ésser humà i la seva organització social». Una tria gens atzarosa, doncs, la de tocar l'*In C* com a banda sonora per a il·lustrar tot el que va passar aquell dia a La Clota.

De tot plegat podem dir que no en van sortir gaires conclusions, però segurament la idea tampoc era arribar a cap gran solució i ni molt menys arribar a un consens, sinó remoure, triar i remenar, generar pensament crític, és clar?, valorar la feina feta i posar sobre la taula expectatives, compromís i consciència. Com deia Oriol Sauleda, això és el que té de bo estar davant d'una pàgina en blanc: »Anem perduts i no sabem per on hem d'anar, però la part bona és que podem fer qualsevol cosa, no hi ha res escrit».

L'àgora va culminar amb una última intervenció de Joan Colomo ?llobatò amb pell de xai o viceversa, segons amb quines ulleres es miri? que a banda del concert a l'hora del cafè va tocar diverses cançons al llarg de la tarda, entreteixint-les amb els fils de la conversa ?odes a l'amistat o cançons en contra de la propietat, l'acumulació i el patrimoni; cançons que amb el seu do estrany sempre són la música de totes les festes?, i amb l'humor negre que el caracteritza va dir: «Bé, jo que soc del parer que anem directes a l'extinció final, sento molta admiració per la pena que teniu ganes de construir i que teniu iniciativa i és admirable. Tot i que anem directes a l'extinció final, mentrestant anem fent coses i espero que aquí a La Clota en puguem fer moltes més». I, en altres paraules, seria el mateix que va dir Manuel Delgado: «Una cosa és que no hi hagi res a fer i l'altra és que no s'hagi de fer res».